

I. ОПЕРАТИВНИ СИСТЕМИ

У овој глави проучаваће се основни поступци у раду са оперативним системом *Microsoft Windows*, верзија 2003. Глава је организационо подељена у следећа поглавља:

- рачунарски систем,
- графичко окружење оперативних система,
- рад са тастатуром и мишем,
- укључивање и искључивање рачунара,
- подешавање радног окружења,
- инсталација и уклањање програма,
- злонамерни програми и заштита,
- легални и пиратски софтвер,
- инсталација додатних уређаја,
- организација података,
- рад у програму за управљање датотекама и каталозима
- покретање програма,
- група програма *Accessories*.

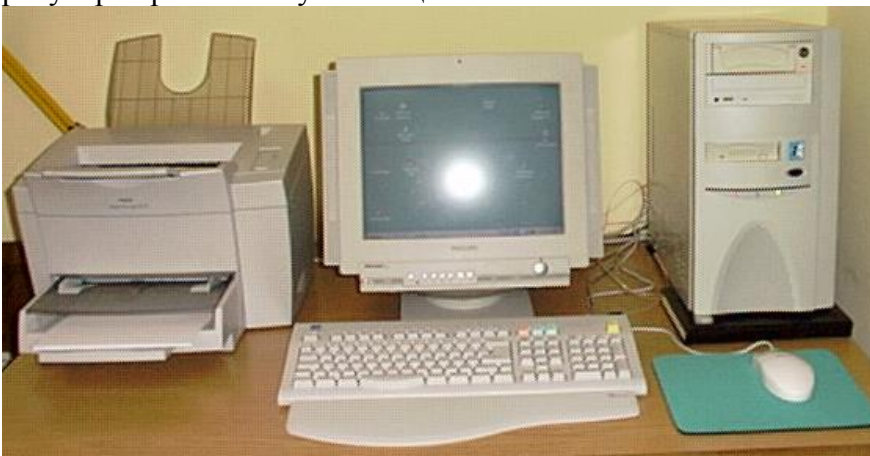
1.1. РАЧУНАРСКИ СИСТЕМ

Циљеви учења

Када проучите ову главу знаћете да објасните:

- шта је рачунар;
- шта је хардвер и који су основни елементи рачунара;
- шта је софтвер и које су основне категорије софтвера.

Рачунар је машина која обрађује податке. Подаци које обрађује рачунар могу бити различити: текст, цртежи, слике, музика и други. Поред тога, рачунар се може користити за играње игрица, као и за комуникацију са другим корисницима рачунара. Основни делови рачунара приказани су на слици 1.

Слика 1.1. Конфигурација рачунара

Основни делови рачунара су: кућиште, монитор, тастатура и миш. Тастатуром и мишем се обично задају подаци које рачунар треба да обради. Задати подаци се обрађују електронским елементима који се налазе унутар рачунара. Резултати рада рачунара приказују се на екрану. Ако корисник има штампач они се могу и одштампати.

Поред ових основних делова на рачунар се могу прикључити и разни други уређаји. Поред већ поменутог штампача на рачунар се могу прикључити и уређаји за уношење слика: скенер (за уношење фотографија), камера (за снимање корисника и околине рачунара), микрофон (за

снимање звука), радио или TV пријемник, дигитални фотоапарат (за пренос снимљених фотографија), итд.

У кућишту рачунара се обично налазе и уређаји за читање (и снимање) CD и DVD дискова. За пренос података међу корисницима обично се користе дискови који се споља прикључују на USB прикључак рачунара па се зову USB дискови или флеш дискови (слика 1.2).

Слика 1.2. CD/DVD диск - лево, USB диск десно

Рачунари се могу појављивати у различитим облицима као кућни или преносни. Кућни рачунари могу имати различита кућишта.

Сви чврсти делови рачунара који се могу видети и опипати зову се заједничким именом хардвер (енглески *hardware*). Хардвер рачунара је детаљније описан у књизи Техничко и информатичко образовање.

Поред хардвера, друга важна компонента је рачунарски софтвер. Овим именом су обухваћени сви програми који се користе за рачунар. Програми управљају радом рачунара и без њих рачунар не може да се користи. Рачунарски софтвер се може поделити у три категорије:

- оперативни системи,
- системски софтвер,
- апликативни програми.

Оперативни систем је програм који управља радом рачунара и без кога рачунар не може да ради баш ништа. Код нас се најчешће користи оперативни систем *Microsoft Windows* и он је описан у овом уџбенику. Поред њега за управљањем радом рачунара многи користе оперативни систем *Linux*. Постоје и други оперативни системи.

Системски софтвер чине програми без којих се рачунар може користити, али су неопходни у одређеним случајевима. На пример, ако се купи неки додатни уређај за рачунар (штампач, скенер, камера и слично), да би се овај уређај могао користити често је потребан програм који се зове везник (или драјвер) који омогућава рачунару да користи овај уређај. Други пример је, ако се програмира у неком програмском језику (како је описано у поглављу 2.4. уџбеника Техничко и информатичко образовање) потребан је програм преводилац који преводи програм написан у програмском језику у језик рачунара (машински језик).

Апликативни програми су програми написани за решавање различитих проблема, на пример, обраду текста, цртање, рад са табелама, обраду слика и звучних записа, различите прорачуне у науци и техници, игрице, итд. Овакве програме могу писати посебне фирме (софтверске куће) или сами корисници.

ПИТАЊА

- Какве податке обрађује рачунар?
- Шта је рачунарски хардвер и који су основни делови рачунара?
- Који се додатни уређаји могу прикључити на рачунар?
- Шта је рачунарски софтвер и које су основне категорије софтвера?
- Шта је оперативни систем?
- Шта је системски софтвер?
- Шта су апликациони програми?